THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.

איך אונזער נעדולד האט א גרענעץ

צו דער זעלבער צייט, וואס דער קייבעל האט אונז געבראכט די נייעס וועגען דעם מעמאראנדום וואס די אידישע פארלאמענטאריער האבען צוגעשטעלט צו לארד פאספיעלד וועגען דעם, אז ענגלאנד זאל דורכפירען אירע מאנדאטען־פליכטען צו ארץ ישראל, צו דער זעלבער צייט זענען צו אונז אויך אנגעקומען די אידישע צייטונגען פון ענגלאנד, און אין איינער פון זיי, אין דער לאנדאנער טעגליכער "די צייט", געפינען מיר פאלגענדען נאמען: —

"אין לאנדאן געפינט זיך איצט רבי דר. נוראק, דער בארימטער פירער פון מזרחי אין לאטווא און דעפוטאט פון לאטווישען סעים. ער איז אהער געקומען צו דער אינטערפארלאמענטארישער קאנפערענץ, וואס האלט איצט אפ אירע זיצונגען אין דער "הויז אף לארדס".

"דר. נוראק האט געהאט א געשפרעך מיט לארד פלומער איבער דער לאגע בנוגע פאלעסטינע, און דער געוועזענער היי קאמישאנער פון פאלעסטינע האט אין דעם געשפרעך געזאגט: "די אידען וועלען גרייכען זייער ציעל אויב זיי וועלען האבען געדולד".

"די אידען — האט ווייטער געזאגט לארד פלומער — האבען ניט קיין אורזאך צו פארצווייפלען. זיי מוזען נאר האבען געדולד. דר. ווייצמאן פארשטייט זייער גוט אז געדולד איז נויטיג. איך גלויב, אז דער פראגרעס וועט זיין א לאנגזאמער, אבער די אידען וועלען דאך דערגרייכען זייער ציעל".

איז געדולד טאקע א גוטע זאך, אבער אויך געדולד מוז דאך האבען א גרענעץ. עס איז גוט צו האבען געדולד, ווען דו זעסט, אז יענער קומט דיר אנטקעגען, מעג ער דיר אנטקעגען קומען לאנגזאם, ניט אזוי שנעל, דאך קען מען דאמאלסט געדולדיג זיין, ווייל העכסטענס קען עס נאר זיין א לאנגזאמערער פראצעס, אבער דאך ווערט דאך דער ציעל דערגרייכט, זענען דאך פארען מענשען וואס גלויבען אפילו אין אזא מין לאנגזאמקייט, און זיי גלויבען שטארק אין דעם רוסישען שפרוך "פאר לאנגזאמער וועסטו ווייטער אינפארען!"

ווי אזוי אבער, ווען דו באמערקסט, אז פון דער צווייטער זייט לאכט מען זיך נאר איים פון דיר, און מען טוט אלעס וואס איז נאר געגען דיר, און מען אפילו ניט קיין פארזוך דיר אנטקעגען צו קומען האלב־וועגס, קען מען אונטער אזעלכע אומשטענדען אויך רעדען וועגען האבען געדולד.

אפשר קען דאמאלסט האבען געדולד דער פאסיווער זייטיגער, צו־קוקער, אבער קען דען אויך גלייכגילטיג בלייבען דער, וועלכער ווערט פון די קלעפ געטראפען, דער וועלכער ווערט אויסגעלאכט, דער, וועלכער באקומט די פעטש?

מיר ווייסען גאנץ גוט, אז מען ווארפט אונז אידען תמיד פאר, אז מיר זענען א נערוועז פאלק, אז מיר האבען ניט קיין גענוג געדולד, און א סך אמת איז זיכער פאראן אין דעם, אבער קען דען אפילו דער געדולדיג־סטער בלייבען רוהיג, ווען ער באקומט קלאפ נאך קלאפ פון דעם יעניגען, וועלכער דארף אים גאר באשיצען, און זיך אננעמען פאר אים.

מיר וואלטען דאך געדארפט זיין א פאלק, ביי וועמען'ס זין עס פליסט וואסער מאשטאב בלוט, און וואס האט דראטען אנשטאט גערוועז, אז מיר זאלען קענען בלייבען גלייכגילטיג צו דעם גאנצען קאץ און מויז שפיעל, וואס די הערשענדע ענגלאנד שפיעלט יעצט מיט אונז.

געדולד, ווי לארד פלומער זאגט, דאס קענען מיר אויך האבען, אבער נאר דאמאלסט ווען עס מיינען ערנסט מיט אונז אונזערע פריינד, ווען מען זוכט ניט אונז אפצוטייטען מיט גוטע רייד און מיט א שמייכעל אויף די ליפען, ניין, ניט מיט האבען ארויסגערופען די סיבה, וואס האט אונז געמאכט פארלירען אונזער געדולד, נאר ענגלאנד מיט איר טרעטען מיט די פיס דאס טייערסטע, וואס איר גרייסער שטאטסמאן האט געלאזען נאך זיך ירושה — די באלפור דעקלעראציע.

און מיר וועלען צוריק ווערען דאס געדולדיגע פאלק, ווען ענגלאנד וועט ארויסצייגען איר ערנסטע נויטיגונג און ווילען צו פארוואנדלען די באלפור ירשה אין פלייש און בלוט.

און לארד פלומער'ס מוסר־רייד דארפען געווענדט זיין צוערשט צו ענגלאנד, און ניט צו אונז, וועלכע זענען נאר די קרבנות.

די ראליע פון לעבענס־פארזיכערונג

עס זענען די טעג פארעפענטליכט געווארען די ציפערען וועגען אויס־געצאלטע לעבענס־פארזיכערונגען אינ'ם יאר 1929. און די דאזיגע ציפע־רען גיבן אונז א קלאר בילד וועגען דעם, וואס עס מיינט "לאיף אינשורענס" אין אונזער היינטיג לעבען.

איבער צוויי ביליאן דאלאר האבען די פארשיידענע קאמפאניעס אויסגעצאלט אין די פאראייניגטע שטאטען און קאנאדע, פון דעם אין קאנאדע אליין זייבען און אכציג מיליאן דאלאר, וואס איז אויסגעצאלט גע־ווארען אין פארשיידענע פארמען ווי טויטען־פארזיכערונג, פעליגע "ענדאו־מענטס", דיווידענדען א. ד. ג.

ווי די ציפערען גיבען איבער, באטרעפט די פארזיכערונג וואס איז יעצט אין קראפט אין ביידע לענדער דער 107 ביליאן דאלאר, און די סומע האלט אין איין שטייגען, אזוי אז מען גלויבט אז צען יאר שפעטער וועט זי פארטאפעלט ווערען.

אבער אפילו ניט רעכענענדיג זיך מיט די אלגעמיינע ציפערען, נאר מיט די ריין קאנאדישע. ווען אזא קליינע באפעלקערונג, ווי אונזער לאנד פארמאגט, קנאפע צען מיליאן, האט געהאט אין איר יערליכען הכנסה בודזשעט 87 מיליאן דאלאר פון פארזיכערונג, ברענגט עס ארויס גענוג בולט די ראליע, וואס לעבענס־פארזיכערונג, א זאך, וואס א פאר דורות פריער האבען פון דעם גאר ניט געוואוסט, שפיעלט יעצט אין אונזער עקאנאמישען לעבען, הויז דעם וואס טויזענטער פאמיליעס, ווי אגענטען, אנגעשטעלטע און אנדערע, מאכען דירעקט א לעבען פון דעם.

אין די אויסגעצאלטע סומען זענען פאראן א טייל גרויסע סומען, אבער די מערסטע אויסגעצאלטע סומען זענען געווען אין קלענערע סומען, וואס דאס מיינט אז פילע פאמיליעס, וועלכע וואלטען אמאל געפאלען צו לאסט אויף דער געזעלשאפט, זענען גבליבען עקאנאמיש זעלבסטשטענדיג און אומאפהענגיג, נאר א דאנק די אויסגעצאלטע פארזיכערונגס־געלטער.

ווען די טענות זענען נאר א פיינענבלאט

די געגנער פון אונזער מוטער־שפראך אידיש, די וועלכע האלטען נאר אין איין זוכען חסרונות און פגימות אויף דער שפראך פון די ברייטע אידישע פאלקס־מאסען, און זוכען שוין מיט דעם אליין צו בארעכטיגען דאס, וואס זיי לייפען איבער צו אנדערע שפראכען, צו אסימילאציע, ווען זיי וואלטען נאר געהאט וועלכען עס איז באגריף פון שפראך־וויסען, וואל־טען זיי געוואוסט, אז מיט די זעלבע טענות, מיט וועלכע זיי זוכען צו באר־עכטיגען זייער שפראך־אסימילאציע, אז די זעלבע טענות קען מען אויך אויסזעצען געגען אנדערע שפראכען, אפילו פיעל רייכערע ווי אידיש.

זיי האבען שטענדיג, למשל, טענות געגען "זשארגאן", אז מיר נעמען איבער צופיעל פרעמדע ווערטער, קומט יעצט א באקאנטער ענגלישער פילאלאג און האט אין דעם "קוואטערלי רעוויו" די זעלבע טענה צו ענגליש, אז מען נעמט איבער צופיעל פרעמע ווערטער פון אנדערע שפראכען, און ער שלאגט דאריבער פאר אז מען זאל גרינדען אן אקאדעמיע, וועלכע זאל אכטונג גבען אויף דער ענגלישער שפראך, און אפהיטען איר ריינקייט.

און דא ליגט דער גרויסער אונטערשייד. ביי די אומות העולם, ווען מען מאכט פארוואורפען, מיינט מען מיט דעם ערנסט, און מען זוכט א רפואה צו דער מכה, ביי אונזערע חטאים זוכער איז עס אבער נאר א פייגענבלאט צו וועלען פארדעקען די אייגענע זינד — שפראך אסימילאציע.

דיכטער־חלוצים

א געשפרעך מיט דעם פאעט פון ארץ־ישראל אברהם שלאנסקי.

פון א. אלפערין

אין פאריז אויף מאנפארנאס, האט זיך בעוויזען א גאסט פון "ארץ ישראל", איינער פון די בעדייטענדסטע פארשטע־הער פון דער יונג־העברעאישער חלוציש־שער פאעזיע — אברהם שלאנסקי. זיין גאנץ שאפען געהערט צו "תורת הארץ". ער האט אנגעהויבען שרייבען אין ארץ ישראל און איז אין אלע זיינע בעייסטערטע ליעדער און פאעמעס צונויפגעקניפט מיט די אידישע האפנונגען אין דעם אלט־ניי לאנד. אברהם שלאנסקי איז אכט יאהר אין ארץ ישראל, געקומען פון אוקראינא, גענגבעט די גרעניץ, געארבייט אין א קבוצה, געשריבען — ארבייט ווידער און שרייבט ווייטער.

ער האט שוין ארויסגעגעבען איינינע ביכער מיט ליעדער און פאעמען. איצט איז ער אויף א קורצען שפאציר "איבער אייראפא". ער פאהרט באלד צוריק צו דער ארבייטער און שרייבער משפחה אין ארץ ישראל.

— אונזער גרויסער ביאליק האט גע־ווארפען א ווארט וועגען 300 העברעאי־שע שרייבער אין ארץ ישראל — הויבט אן שלאנסקי זיין "גרום" אין א געשפרעך ביי א גלאז קאווע — איך גלויב, אז איך וועל ניט מעיז בפנינו זיין, ווען איך וועל אייך זאגען, אז דאס איז אביסעל איבער־טריבען. דער קיבוץ פון די העברעאישע שרייבער אין ארץ ישראל אין גרויסע, אבער יעדער האט זיך זיין ארט. און איך מיין, אז אויב מען רעדט וועגען העברעאישע שרייבער אין ארץ ישראל און וועגען זייער שאפען, האנדעלט זיך עס בעיקר וועגען די שרייבער, וואס זענען טאקי פארבונדען מיט ארץ ישראל, וואס דריקען אויס דעם אויפברויז, דעם ציטער פון דעם נייעם אידישען לעבען, וואס האלט זיך ערשט אין אויספארכען אין ארץ ישראל. פאר דעם פאטער פון דער דאזיגער נייער ארץ ישראל'דיגער ליטע־אטור האלטען מיר אלע י. ח. ברענער. א פולערען אויסדרוק פון דעם נייעם לע־בען אין ארץ ישראל, מיין איך, גפינען מיר דערווייל נאר אין דער דיכטונג. עס זענען פאראן וויכטיגע סבות און מניעות, פאר וואס די פראזייקער צו בעלעטרי־סטן איז שווערער צו געבען א דיזערהאפ־טערען, אבגעגרונדעטען אויסדרוק פון דעם וואס שאפט זיך מיט פיעל מאטערנישען און אין א שווערען קאמף אין ארץ ישראל.

דער פאטער פון די ארץ ישראל'דיגע פא־עטען איז שמעונביץ. מיט א יאהר 6 צוריק האט זיך אנגעהויבען א נייער שטראם אין דער ארץ ישראל'דיגער דיכטונג. עס זענען געקומען אביגדור המאירי, יצחק למדן, אורי צבי גרינבערג. דאס זענען חלוצים־פאעטען, אלע האבען זיי בעזונגען די חלוציות. אלע האבען זיי געזוכט א בעפרי־דיגונג אין אויסזינגען די גרויסע ליידען אבער די נאך גרעסערע האפנונגען, אין וועלכע דער יונגער דור אין ארץ ישראל טראגט אויס זיין טייל פון אויפבוי פון לאנד. אביגדור המאירי האט געשאפען א סימבאל פאר די חלוציות — ער האט אויפגעפרישט די פאלקס־מסורה וועגען הר סיני. יצחק למדן האט אין זיין "מסדה" גענעבען אפשר דעם שטארקסטען אויס־דרוק פון דעם מהות פון חלוציות. אורי צבי גרינבערג האט געשטרעבט אין ארץ ישראל צו ווערען דער "שופר פון חלוציות", פון וועט קיינער ניט פרובירען בעשטרייטען דאס, אז זייערע ווערק און די ווערק פון זייערע חברים־דיכטער וועל־לען פארבלייבען לזכרון פון יענער הערא־אישער עפאכע, וואס דויערט ביז'ן איצטי־גען טאג אין ארץ ישראל.

די פראזאיקער איז, ווי שוין גע־זאגט, שווערער אויפצוכאפען דעם אב־קלאנג פון דעם נייעם לעבען דא אין ארץ ישראל. די סבה דערפון איז וואהרשיינליך דאס, וואס דאס בילד פון לעבען אין ארץ ישראל ענדערט זיך זעהר אפט. יעדע נייע שיף מיט עולים און חלוצים קאן ארייג־פיהרען נייע שטריכען אין דעם בילד, אדער עס איינגאנצען ענדערען.

קומט א שיף מיט חלוצים פון בע־סאראביען און פאהרען זיי אריין קיין תל אביב, ווערט א מנוחה'דיגער שבת אין תל אביב. לויט דעם בילד, וואס אין אלטען שטעדטעל אין די גלות לענדער, און עס איז שווער דעם פראזאאיקער צו געבען א גאנץ, פול־קאם בילד פון דעם שבת אין תל אביב. עס איז שווער צו שאפען א דויערהאפטיג ווערק. דערפאר איבערוועגט אזוי שטארק אין דער נייער העברעאישער בעלעטרי־סטיק אין ארץ ישראל די קליינע נאווע־לע, די סקיצע. פאראן אויך פרובען פון אנ־שרייבען גרעסערע ערצעהלונגען, ראמאנען, אבער אויף דעם געהעריגען העברעאישען ראמאן פון נייעם ארץ ישראל דארף מען ערשט ווארטען.

צום סוף ניט איבער אברהם שלאנ־סקי מיט פרייד, אז אין ארץ ישראל לייי־דען מען א סך העברעאישע ביכער. ארץ ישראל איז איצט דער הויפט־מארק פאר דעם העברעאישען בוך. דאס בוך שפיעלט א גרויסע ראלע אין דעם פרוועטען לעבען פון די חלוצים און עולים. לכתחילה זענען ארויסגעגעבען געווארען אייראפעאישע לי־טעראטור. דאס האט געהאט מעלות און חסרונות. אבער די איינערע העברעאישע שרייבער אין לאנד האבען געפיהרט א קאמף געגען דעם מבול פון איבערזעצונ־גען. זיי האבען אין דעם קאמף מנצח גע־ווען. די צוויי פארלאגען פון שטיבעל און "מצפה" וועלען פון איצט ארויסגעבען אריגינעלע ביכער, יעדען חודש א בוך יעדער בעזונדער, ס"ה 24 ביכער א יאהר. דאס האט ארויסגערופען א צופרידענהייט ביי די לעזער אין ארץ ישראל און מען האט זיך פיעל אבגערירט אויף די ביכער.

עס וואקסט אויף א יונגער דור פון העברעאישע שרייבער און דיכטער אין ארץ ישראל — פארענדיגט אברהם שלאנ־סקי — שרייבער־חלוצים. פאראן א נייער "שטערן" אין ארץ ישראל: אלעקסאנ־דער פען פון רוסלאנד, א חבר פון יעסע־נינען, שרייבט אויף זיין שטייגער.

פיעל אויפמערקזאמקייט רופען ארויס ש. שלום, יעקב הורוויץ, די פעהיגע דיכ־טערינס רחל, אנדה פינקערפעלד, די יונגע מירי. זיי האבען דעביוטירט אין דער לי־טעראריישער ביילאגע פון "דבר" און וועל־רען וואהרים אויפגענומען דורך די חלוצים. דורך דער ארבייטערשאפט. דער חלוץ און ארבייטער אין ארץ ישראל בינדט זיך בע־זונדערס אין ארץ ישראל צו די יונגע שרייבער. וואס זיינען זיינע דיכטער, בע־זינגען זיין לעבען, זיין האפען. — — —

אברהם שלאנסקי בעהאלט ניט זיין פרייד דערפון, וואס ער איז איינער פון די דיכטער־חלוצים.

דאס רוסישע אידענטום איז לעבענס־געפאר

(צווייטער ארטיקעל)
פון א. מ. קייזער.

דער קליינהענדלער

אין דער ערגסטער לאגע געפינט זיך דער קליינהענדלער, וועלכער באשטעהט לרוב פון אידען. די רעגיערונג פיהרט אן — פאר די לעצטע דריי יאהר — א שווע־רען אנגריף אויף דעם פריוואטען אונטער־נעמער. זי אנטוויקעלט זעהר שטארק דעם קאאפעראטיוו, וועלכער כאפט שוין ארום יעדעס שטעדטעל און יעדען דארף. דער פראצעס פון ארויסשטויסען דעם פריוואט־האנדעל פון מארק ווערט פארגעזעצט מיט א גרויסען טעמפּאָ. א חוץ דעם, איז בכלל ניטא אזוי פיעל פראדוקטען פון מאסען־געברויך, וואס זאלען קענען פארטיילט ווערען אין צווישען דער קאאפעראציע, אין צווישען דעם קליינהענדלער. אין דער ערשטער רייהע ווערען מיט די פראדוקטען באזארגט די ארמיי, דער ארבייטער־קלאס און אנדערע ארבייטענדע עלעמענ־טען. עס קומט דעם פריוואט־הענדלער אן מיט גרויסע צרות צו באקומען ערגעץ־וואו א שטיקעל סחורה. אבער די גרעסטע צרה זיינע איז דער שטייער. בעסער געזאגט, די פארשידענע שווערע שטייערען, וואס איז אויף איהם ארויפגעלעגט געווארען און וואס האבען לעצטענס אנגענומען אן אויר־טערגעוועהנליכען סטיכישען פראצעס. איך האב א צעטעל פון 20 מינים שטיי־ערען.

בכלל זענען די שטייערען ניט פאר־טיילט לויט די הכנסות, נאר לויט דעם סאציאלען באשטאנד פון דעם באשטייער־צאלער. די שווערסטע שטייערען פאלען אויף דעם "ניעטרודאוואי עלעמענט" (ניט ארבייטענדען עלעמענט), אפילו די אריינע הענדלער פון ערשטער און צווייטער קא־טעגאריע צאלען קרוב צו צוויי מאל אזוי פיעל שטייערען פון דעם ארבייטער, הגם זייער הכנסה איז פיעל קלענער. אפיציע־לע סטאטיסטיק באווייזט, אז בעת אויף אן ארבייטער, וועמענס דורכשניטליכע הכנסה איז געווען 315 רובעל א יאהר, איז ארויפגעלייגט געווארען א שטייער פון קרוב צו 40 רובעל, ד. ה. 12.6 פּראָצענט, און אויף א הענדלער פון דער ערשטער און צווייטער קאטעגאריע, וועמענס דורכשניט־ליכע הכנסה איז געווען 280 רובעל א יאהר, האבען זיינע שטייערען דערגרייכט איבער 61 רובעל, ד. ה. 12.2 פּראָצענט. אויף א הענדלער וועמענס הכנסה איז גע־ווען 2069 רובעל א יאהר, האט זיין שטייער באטראגען איבער 688־רובעל, ד. ה. 33.4 פּראָצענט פון דער הכנסה.

דער שטייער־שריף אויף דעם פרי־וואט אונטערנעמער ווערט כסדר פאר־שטארקט, בעת די שטייערען פון די רע־גיערונגס זענען פארקלענערט געווארען, מונגען זענען פארקלענערט געווארען, איז דער הכנסה־שטייער פון דעם ניט־ארבייט־טענדען עלעמענט געהעכערט געווארען, איויף 30 - 45 פּראָצענט.

צווישען די פארשידענע שטייערען וואס דער דעקלאראטיווער טראגט אויף זיין רוקען איז כדאי צו דערמאנען די פאלגענ־דע אויסערגעוועהנליכע שטייער־אפּצאלונ־גען: דער מיליטערישער שטייער וואס ווערט אויפגעמאכט אין משך פון 19 יאהר (פון 21 ביז 40 יאהר) פון אלע די, וואס האבען ניט קיין וואהל־רעכט און ווערען ניט גענומען אין דער ארמיי. זיי ווערען אבער אלעגאלס פארלעגענט אין רעזערוו פאר גאנצע 19 יאהר. דאן קומט דער נאציאנאלספעקטאר איז צוגעקומען צו א אידענע מיט א קוישעל אונגערקעם און גע־בעטען 10 קאפּיקעס פאר'ן פלאץ, זי האט נאך קיין 10 קאפּיקעס יענעם פרי־מארגען נאך ניט געהאט געלייזט. דער אינספעקטאר האט מיט כעס א בריק גע־טאן דאס קוישעל און די אונגערקעלאך האב־בען זיך צושאמען אויבער'ן גאנצען מארק, און ער איז ניט אפגעטראטען ביז מען האט צונויפגעקליבען די 10 קאפּיקעס פון די ארומיגע הענדלערקעס. יעדע איינע וואוינונגס־שטייער, פון דער ניט־ארבייט־טענדער באפעלקערונג לטובת דער אר־בייטער־וואוינונגס בויאונג. דער דאזיגער שטייער ווערט אויפגעמאכט פון די איני־דוסטריעלע אונטערנעמער און הענדלער און ער דערגרייכט ביז 10 רובעל א חודש וואוינונגס־שטה וואס דער ביישטייערער פארנעמט. דערצו איז פון אויגוסט, 1927 צוגעקומען א נייער שטייער, איינגעטליך א "זעלבסט־באשטייערונג" פון דער אר־טיגער באפעלקערונג פאר ארטיגע קולטור צוועקן. ד. ה. פאר צייטונגען, ביכער א. אז. וו. די דאזיגע באשטייערונג האט אין די קליינע שטעדטלאך דערגרייכט ביז 70 פּראָצענט פון דער הכנסה־שטייער.

די שטייערען ווערען איינגעמאכט מיט דער גרעסטער שארפקייט, און פון הערשט אן גרויסער וויליקיר און א הפקרות, הויפט־זעכליך אין די קליינע שטעדטלאך. די פינאנץ־אינספעקטארען זענען די אמת'ע "בעלי־בתים" אויפ'ן שטעדטעל. זיי פאר־כאפען פאר משכנות אלץ, וואס קומט זיי אונטער'ן האנט. עס פארשטעהט זיך, אז די צענטראל רעגיערונג קאן מען אין דעם ניט באשולדיגען. דאס איז לרוב די ארבייט פון דעם "טשינאָוניק", וועלכער האט גע'ירשנ'ענט די מעטאדען פון צאר־רישען רעזשים. אזא פאל פון ווילקיר האב איך באמערקט אין אדעס אויפ'ן מארק, אין א פריהמארגען, בעת דער פי־האט געגעבען א קאפּיקע, כדי מען זאל קאפּ" פאר דער באשטראפטער דירה־געלט סומע און די רבנים האט מען איבערגע־פירט הינטער'ן שטאדט אויף פריוואטע דאטשע־וואוינונגען.

עס וועט דא זיין אינטערעסאנט אי־בערצוגעבען אן אויסצוג פון אן אויספאר־שונגס־באריכט, וואס דער "קאמזעט" און אנדערע פאוויעטישע אָרגאנען האבען דורכגעפירט אין די אידישע שטעדטלאך. דער באריכט זאגט:

"די קאנאמישע לאגע פון די אידי־שע מאסען אין די שטעדט און באזונ־דערס אין די קליינע שטעדטלאך איז זעהר א שווערע. דער פריוואטער הענדעל האט זיך שטארק פארקלענערט אין צוזאמענ־האנג מיט דעם שטייער־דרוק און אנדערע מאס־מיטלען פון סאוויעטען־מאכט בנוגע דעם פריוואטען הענדעל. אידען האבען געהאט איינגעגעבען אונטערנעמונגען צו באר־ארבייטען לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוק־טען: אייל־זאווארען, מיהלען, גרויפען־רייסער, לעדער־ווארשטאטען א. אז. וו. וואס זענען איצט אלע פארמאכט געווא־רען און די אדמיסטע אידען זענען געבליי־בען אהן עקזיסטענץ־מיטלען. אויב מיר וועלען גלייבען די קוסטארען און זייערע פאראייניגונגען — די קוסטארישע פאר־אינען און די לייה־שפאר־קאסען, באקומט זיך, אז 80 פּראָצענט קוסטארען זענען צוליעב מאנגעל אין רוישטאף ארבייטס־לאָז. מעגליך, אז דער פּראָצענט איז אבי־סעל איבערגעטריבען, אבער בלי ספק האט די ארבייטסלאזיגקייט צוישען די קוס־טארען פאר דער לעצטער צייט זיך אנטווי־קעלט אויף א סייל. ווי א רעגיסטראציע, וואס דער "ארט" האט לעצטענס דורכגע־פירט אין אדעס, ווייזט זיך ארויס, אז דארט זענען דא 32 טויזענט אזעלכע רעכטלאזע אידען. די לעצטע וואהלען פון 1929 האבען באוויזען, אז קרוב צו 35 פּראָצענט פון די אידישע ישובים אויף אוקראינע זענען אהן וואהל־רעכט. דאס זענען די אפיציעלע ציפערען, נאר עס דארפען זיין מעהר. ווייל ניט יעדער איי־נער מעלדעט זיך, אז ער האט ניט קיין וואהל־רעכט. די דאזיגע צאל וואהל־רעכטלאזע זענען צוליילט, ווי פאלגענד: 81 פּראָצענט איצטיגע אדער געווענענע הענדלער און פארמיטלער, 7 מיט א האל־בען פּראָצענט קוסטארען און בעלי־מלאכות, וואס ארבייטען מיט מענשען, און 10 פּראָצענט אנגעשטעלטע, פרייע פּראָפעסיעס און אנדערע.

וואס טוט די רעגיערונג?

עס דארף דא געזאגט ווערען, אז די רעגיערונגס־אָרגאנען זענען ניט בלויז יוצא מיט אויספארשונגען און פעסטשטע־לונגען, "אז די לאגע פון דעם אידישען שטעדטעל איז א פּאראַדוויפעלטע", נאר עס ווער טאויך געזוכט מיטלען, ווי אזוי די דאזיגע לאגע צו פארלייכטערען. אזוי, למשל, איז אויף דער זיצונג פון דעם "איספּאלקאם" פון סאוויעט־אוקראינע, וואס איז פארגעקומען דעם פארגאנגענעם בעריגע 25 הונדערט זענען געווען סטו־דענטען אדער פּראָפעסאָרען.

קנאפּע זעקס טויזענט "איילינעס" זענען ניט אריינגעלאזט געווארען, די מעהרהייט פון זיי זענען צוריקגעקעהרט געווארען ביים יבשה גרעניץ. אויסערדעם זענען פאר דעם משך איבער צוועלף טוי־זענט "אונגעווינשטע איילענס" דעפּאָר־טירט געווארען, וואס דאס מאכט אויס דורכשניטליך איבער דרייצעהן הונדערט א מאנאט. דאס שטעלט מיט זיך פאר א העכערונג פון קנאפּע דריי הונדערט דע־פּארטירטע א מאנאט אין פארגלייך מיט דער צאהל פון דעם זעלבען מאנאט מיט א יאהר פריהער.

פרוי באגעהט זעלבסטמארד דורך געז

מרס. עדנא שארף, 42 יאר אלט, איז באגאנגען זעלבסטמארד דורך געז, און ווען זי איז געפונען געווארען, איז שוין ניט געווען קיין מעגליכקייט זי אפּצו־ראטעווען.

ווי די שכנים, וועלכע האבען אנט־דעקט דעם זעלבסטמארד דערצעלען, איז א געווען זייער פארטרויערט אויפ'ן פארלוסט פון איר מאן, וועלכער איז גע־שטארבען מיט עטליכע חדשים צוריק. און ווען זיי האבען באמערקט, אז איר הויז איז געווען זייער פארטרויערט אויפ'ן צייר, וועלכע האט אויפגעריסען די טיר, און איר געפונען א טויט.

קיין אונטערזוכונג ווערט ניט גע־מאכט.

פון א רייזע איבער די אידישע שטעדט און שטעדטלאך אין ראטען־רוסלאנד.

פון דער צרה פטור ווערען.

א חוץ די שטייערען דארף דער באר־שטייערטער צאלען פאר זיין דירה, ליכט, וואסער און וואוינונגס־הצטרכות ווערען פיער גרעסערער פּראָפּאָרציע ווי דער אר־בייטער־עלעמענט.

דער קליינהענדלער פאלט און זינקט אונטער דעם לאסט פון די שטייערען און ער ווערט ארויסגעשטויסען פון דעם גאנ־צען הענדעל און לעבען, און לויט ווי א לעצטע רעגיערונגס־אויסגאבע ניט איבער "דערנעהענטערט זיך מיט א גיכען טעמפּאָ דער מאָמענט, ווען עס וועט אויסגעהאנ־גען ווערען א שלאָס אויף דעם לעצטען פּריוואטען קרעמעל". בעת מען וועט דארפען ארויסנעמען די נייע פּאָטענטען, וועט א נייער פאנטיגענס פון שווערע טוי־זענטער אידישען הענדלער אריינפאלען אין גרויסען תהום פון דלות.

די סתם דעקלאסירטע

אונטער דעם קעפּעל פון סתם דע־קלאסירטע רוף איך אויף די דאזיגע עלע־מענטען, וועלכע טוען לחלוטין גאר ניט, ד. ה. הענדלער וואס האנדלען ניט, האלב־קוסטארען, וואס ארבייטען ניט און אזעלכע פּראָפעסיאָנאלען, ווי געווענענע טינט־מאכער, שדכנים, מעקלער א. אז. וו. אין דער רעגיערונג־אויסגאבע פון דעם יאהר 1929 זענען אויסגעגעבען אן אויסצוג פון אן אויספאר־שונגס־באריכט, וואס דער "קאמזעט" און אנדערע סאוויעטישע אָרגאנען האבען דורכגעפירט אין די אידישע שטעדטלאך. דער באריכט זאגט:

"די קאנאמישע לאגע פון די אידי־שע מאסען אין די שטעדט און באזונ־דערס אין די קליינע שטעדטלאך איז זעהר א שווערע. דער פריוואטער הענדעל האט זיך שטארק פארקלענערט אין צוזאמענ־האנג מיט דעם שטייער־דרוק און אנדערע מאס־מיטלען פון סאוויעטען־מאכט בנוגע דעם פריוואטען הענדעל. אידען האבען געהאט איינגעגעבען אונטערנעמונגען צו באר־ארבייטען לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוק־טען: אייל־זאווארען, מיהלען, גרויפען־רייסער, לעדער־ווארשטאטען א. אז. וו. וואס זענען איצט אלע פארמאכט געווא־רען און די אדמיסטע אידען זענען געבליי־בען אהן עקזיסטענץ־מיטלען. אויב מיר וועלען גלייבען די קוסטארען און זייערע פאראייניגונגען — די קוסטארישע פאר־אינען און די לייה־שפאר־קאסען, באקומט זיך, אז 80 פּראָצענט קוסטארען זענען צוליעב מאנגעל אין רוישטאף ארבייטס־לאָז. מעגליך, אז דער פּראָצענט איז אבי־סעל איבערגעטריבען, אבער בלי ספק האט די ארבייטסלאזיגקייט צווישען די קוס־טארען פאר לעצטער צייט זיך אנטווי־קעלט אויף א סייל. ווי א רעגיסטראציע, וואס דער "ארט" האט לעצטענס דורכגע־פירט אין אדעס, ווייזט זיך ארויס, אז דארט זענען דא 32 טויזענט אזעלכע רעכטלאזע אידען. די לעצטע וואהלען פון 1929 האבען באוויזען, אז קרוב צו 35 פּראָצענט פון די אידישע ישובים אויף אוקראינע זענען אהן וואהל־רעכט. דאס זענען די אפיציעלע ציפערען, נאר עס דארפען זיין מעהר. ווייל ניט יעדער איי־נער מעלדעט זיך, אז ער האט ניט קיין וואהל־רעכט. די דאזיגע צאל וואהל־רעכטלאזע זענען צוליילט, ווי פאלגענד: 81 פּראָצענט איצטיגע אדער געווענענע הענדלער און פארמיטלער, 7 מיט א האל־בען פּראָצענט קוסטארען און בעלי־מלאכות, וואס ארבייטען מיט מענשען, און 10 פּראָצענט אנגעשטעלטע, פרייע פּראָפעסיעס און אנדערע.

פון דער קליינהענדלער

אין דער ערגסטער לאגע געפינט זיך דער קליינהענדלער, וועלכער באשטעהט לרוב פון אידען. די רעגיערונג פיהרט אן — פאר די לעצטע דריי יאהר — א שווע־רען אנגריף אויף דעם פריוואטען אונטער־נעמער. זי אנטוויקעלט זעהר שטארק דעם קאאפעראטיוו, וועלכער כאפט שוין ארום יעדעס שטעדטעל און יעדען דארף. דער פּראָצעס פון ארויסשטויסען דעם פריוואט־האנדעל פון מארק ווערט פארגעזעצט מיט א גרויסען טעמפּאָ. א חוץ דעם, איז בכלל ניטא אזוי פיעל פּראָדוקטען פון מאסען־געברויך, וואס זאלען קענען פארטיילט ווערען אין צווישען דער קאאפעראציע, אין צווישען דעם קליינהענדלער. אין דער ערשטער רייהע ווערען מיט די פּראָדוקטען באזארגט די ארמיי, דער ארבייטער־קלאס און אנדערע ארבייטענדע עלעמענ־טען. עס קומט דעם פריוואט־הענדלער אן מיט גרויסע צרות צו באקומען ערגעץ־וואו א שטיקעל סחורה. אבער די גרעסטע צרה זיינע איז דער שטייער.

בעסער געזאגט, די פארשידענע שווערע שטייערען, וואס איז אויף איהם ארויפגעלעגט געווארען און וואס האבען לעצטענס אנגענומען אן אויר־טערגעוועהנליכען סטיכישען פּראָצעס. איך האב א צעטעל פון 20 מינים שטיי־ערען.

בכלל זענען די שטייערען ניט פאר־טיילט לויט די הכנסות, נאר לויט דעם סאציאלען באשטאנד פון דעם באשטייער־צאלער. די שווערסטע שטייערען פאלען אויף דעם "ניעטרודאוואי עלעמענט" (ניט ארבייטענדען עלעמענט), אפילו די אריינע הענדלער פון ערשטער און צווייטער קא־טעגאריע צאלען קרוב צו צוויי מאל אזוי פיעל שטייערען פון דעם ארבייטער, הגם זייער הכנסה איז פיעל קלענער. אפיציע־לע סטאטיסטיק באוויזט, אז בעת אויף אן ארבייטער, וועמענס דורכשניטליכע הכנסה איז געווען 315 רובעל א יאהר, איז ארויפגעלייגט געווארען א שטייער פון קרוב צו 40 רובעל, ד. ה. 12.6 פּראָצענט, און אויף א הענדלער פון דער ערשטער און צווייטער קאטעגאריע, וועמענס דורכשניט־ליכע הכנסה איז געווען 280 רובעל א יאהר, האבען זיינע שטייערען דערגרייכט איבער 61 רובעל, ד. ה. 12.2 פּראָצענט. אויף א הענדלער וועמענס הכנסה איז גע־ווען 2069 רובעל א יאהר, האט זיין שטייער באטראגען איבער 688־רובעל, ד. ה. 33.4 פּראָצענט פון דער הכנסה.

דער שטייער־שריף אויף דעם פרי־וואט אונטערנעמער ווערט כסדר פאר־שטארקט, בעת די שטייערען פון די רע־גיערונגס זענען פארקלענערט געווארען, איז דער הכנסה־שטייער פון דעם ניט־ארבייט־טענדען עלעמענט געהעכערט געווארען, איויף 30 - 45 פּראָצענט.

צווישען די פארשידענע שטייערען וואס דער דעקלאראטיווער טראגט אויף זיין רוקען איז כדאי צו דערמאנען די פאלגענ־דע אויסערגעוועהנליכע שטייער־אפּצאלונ־גען: דער מיליטערישער שטייער וואס ווערט אויפגעמאכט אין משך פון 19 יאהר (פון 21 ביז 40 יאהר) פון אלע די, וואס האבען ניט קיין וואהל־רעכט און ווערען ניט גענומען אין